

עלון חדשי שעי"י

בית הכנסת

דקהילת קדש עדת יראים

אושטרייך

עלון מס' 25

חדש טבת ה'תשפ"ה
(ממחרת זאת חנוכה והלאה)

בס"ד

דבר העורך

קוראים יקרים שלום וברכה!
אנו שמחים להגיש לפניכם את העלון ה"ה, עלון
חדש טבת התשפ"ה.

מסיבות טכניות נאלצתי הפעם לקצר בכמה דברים.
המדורים המתפרסמים: מדור **דבר יום ביומו**. תפלת
שמונה עשרה: **ברכת הצדיקים**. **ברכת טוה**
ירושלים. **ברכת צמח דוד**. בירור בעניין מנהג ארץ
ישראל הקדום לכלול של דוד בשל ירושלים. **דבר**
בעתו: מנהגי חדש טבת. **מאמר מענייני דיומא**
עשרה בטבת. על אבלות החרבן (המאמר מיועד
לכל השנה). המדור **משיב דבר** לא מתפרסם הפעם,
אך הובאה תגובה לכמה הערות שקבלתי בעניין
עליו כתבתי בעלון קודם. ואחרון חביב: המדור
מהנעשה והנשמע בקהלתנו.

בתחלת חדש טבת מתחיל מחזור חדש של כ"ד
משמרות כהונה וזויה. בשבוע שאחריו חל צום
העשירי, בו החל מצור על ירושלים עיה"ק. **והי**
רצון שנוכח במחרה לבנין בית המקדש בב"א
ובב"ש, ולקיום דברי הנביא: צום הרביעי וצום
החמישי וצום השביעי וצום העשירי ויהיה לבית-
יהודה לששון ולשמחה ולמגדים טובים

נשמח לקבל תגובות והערות בכל ענייני העלון:
yn0527167567@gmail.com. תרומות (ניתן גם
להנציח שמות לע"נ להצלחת וכדומה) תתקבלנה
בברכה. ניתן לתרום דרך 'נדרים פלוס' בקופה: **בית**
הכנסת עדת יראים - אושטרייך - מודיעין עילית.

בברכת התורה

יהונתן נוימן

קצות החשן 9/6 מודיעין עילית 0527167567.

דוא"ל: yn0527167567@gmail.com

דבר יום ביומו

בירור מנהגים הנהוגים בכל השנה

*****

תפלת שמונה עשרה

ברכת הצדיקים

בונה ירושלים

צמח דוד

ברכת הצדיקים

טעם תקנת ברכת הצדיקים לאחר ברכת המינים: וכיון שכלו הפושעים מתרוממת
קרון הצדיקים דכתיב (תהלים. עה) וכל קרני רשעים אנדע תרוממנה קרנות צדיק.
וכולל גרי הצדק עם הצדיקים שנאמר ויקרא, קדושים. סדר טו, פסי' ט: מפני שיבה תקום
והדרת פני זקן וסמיך ליה וכי יגור אתכם גר.
בברכה זו מתפללים על הצדיקים, וכוללים עמהם גרי הצדק.

בתוספתא דברכות (פ"ג, הכ"ה) כפי שהיא לפנינו: וכולל ... של גרים בשל זקנים.
בירושלמי ברכות (פ"ב ה"ד) מובא דין זה בגרסה שונה קצת: כולל של זקנים ושל גרים
במבטח לצדיקים.

ראיתי מי שתמה על נוסחאות מסוימות בהן אין כלל אזכור של הזקנים. אכן,
בפשטות אין כאן שאלה, לא מצאתי מי שמחלק בין הצדיקים לזקנים. יש לשים לב
לכך שבתלמוד שלנו הביא את סמיכות הפסוקים 'והדרת פני זקן' ו'וכי יגור אתכם
גרי' כמקור ל'כולל גרי הצדק עם הצדיקים'.

נוסח הברכה לפי מנהגנו: **על-הצדיקים ועל-החסידים ועל-זקני עמך בית ישראל**
ועל-פלישת סופריהם ועל-גרי הצדק ועל-ינו יהמו רחמיה יי אלהינו ותן שכר טוב
לכל הבוטחים בשמך באמת ושים חלקנו עמךם ולעולם לא נבוש כירבך בטחננו.
לפי נוסח זה אנו מתפללים על: א. הצדיקים. ב. החסידים. ג. הזקנים. ד. הסופרים.
ה. גרי הצדק. ו. עלינו, דהיינו: על כל עם ישראל.
בקשה נוספת: ז. על הבוטחים בה'. ושוב בקשה כללית: ושים חלקנו עמהם.

החסידים והסופרים לא נזכרו בברייתא הנזכרת, אך הזקנים כן נזכרו. לפי הגרסה
לפנינו בתוספתא 'של גרים בשל זקנים' משמע שענין הברכה הוא הזקנים. כאמור,
הזקנים הם הצדיקים. אך כנראה עיקר נוסח הברכה היה 'זקנים'. מהגרסה בה הובאה הברייתא בירושלמי, אנו למדים שחתימתם
היתה 'מבטח לצדיקים'. ואכן, אחת מנוסחאות בני ארץ ישראל שנמצאו בגניזה היא:
תרחם על זקני עמך בית ישראל ועל הגרים גרי הצדק וישמחו כל בוטחיך. ברוב אהיה יי מבטח לצדיקים:
נוסח זה מתאים לגרסה שהובאה בירושלמי: הברכה כוללת זקנים וגרי הצדק, וחתימת הברכה 'מבטח לצדיקים'.

*****

פרט נוסף הראוי לתשומת לב: בכל הנוסחאות שמצאתי עד עתה, עניין הברכה הוא בקשת רחמים על הצדיקים. אמנם בנוסח הבינוני, קיצור ברכה זו הוא: וְיִשְׁמְחוּ צְדִיקִים, ובנוסח הבינוני שבירושלמי: וְיִשְׁמְחוּ כָּל חוֹסֵי קָדְךָ (על החילוק בין נוסחאות הבינוני שבתרי תלמודי, אעמוד אי"ה בהמשך).

חתימת הברכה. חתימת הברכה לפי מנהגנו 'משען ומבטח לצדיקים'. ראיתי מי שכתב כי 'משען' קאי על הגרים (אותם אנו כוללים בברכה). יתירה מזאת, במקום אחר ראיתי מי שהעלה אפשרות שהיה גם נוסח קדום בו נזכרים הגרים להדיא 'משען לגרים ומבטח לצדיקים'. לעת עתה לא מצאתי סימוכים להשערות אלו מאף אחת הנוסחאות אותן ראיתי. אמנם, מוכרח שהיה איזה נוסח לחתימת הברכה למי שרצה לומר 'אלו לעצמן ואלו לעצמן' (דהיינו: ברכה אחת לגרים וברכה אחת לצדיקים).
הערה נוספת בהקשר לכך: בנוסחאות של בני ארץ ישראל (לפי מה שמצאתי עד כמה שידי מגעת) חתימת ברכת המינים 'מכניע זדים', וחתימת ברכת הצדיקים 'מבטח לצדיקים'.

והנה, בירושלמי הובאה הברייתא בלשון זו: כולל של מינים ושל פושעים במכניע זדים. ושל זקנים של גרים במבטח לצדיקים. ושל דוד בבונה ירושלים. כלומר: חתימות שתי הברכות ידועות. ומפרט כאן מה צריך להיות תכן כל ברכה. משא"כ בברכת בונה ירושלים, אינו צריך לפרט 'כולל של ירושלים ושל דוד בבונה ירושלים', כי מחתימת הברכה 'בונה ירושלים' מובן כי יש בה עניין ירושלים, אלא שכוללים בה גם דוד. ולקמן יבואר כי דווקא בברכה זו נהגו בני ארץ ישראל לחתום חתימה כפולה 'לאי דוד ובונה ירושלים'.

יש עוד מה להאריך בכמה עניינים אותם אנו מוצאים בכמה נוסחאות של ברכה זו, כמו למשל עניין הבוטחים בה', עניין פליטת סופריהם, בקשה כללית על כל עם ישראל בברכה זו, ועוד כמה עניינים. ועוד חזון למועד.

הערה הנוגעת לזמננו: הערתי כבר בעבר על תופעה המצויה בזמננו, ואביא כאן את אחת מהשלכותיה: לפני מספר שנים התקיים איזה ארוע המוני באחת הערים החרדיות בארה"ק. אותו אירוע היה קשור בין השאר לעניינים השייכים לאחד מגדולי ישראל זצ"ל, שעדיין היה חי באותה עת. אחד הדרשנים באותה עצרת דבר בהתלהבות על עניין התועלת המרובה שיש לנו מגדולי התורה החיים בינינו. בהתלהבות אמר אז שבברכת 'על הצדיקים' יש לכוון על הרבנים הגאונים ... (כאן נקב בשמותיהם), שהקב"ה יעזור להם להמשיך להנהיג וכו' וכו'. שאלתי אח"כ את אחד מאלה ש"מבינים" בעצרות/התעוררויות/וכדומה, מדוע רק לכוון על כך, אפשר לבקש זאת בפירוש? הלה התחמק מעט בהסבר ש"לא על כל דבר אפשר לבקש בתפילה וכדומה". כמובן, שאם אי אפשר להתפלל על כך בפירוש, גם להרהר או לכוון בכך, אסור. אך באמת, שורש הבעיה הוא אחר, כפי שכתבתי כבר בעבר. ודאי שמי שסבור שצריך להתפלל זאת על הצדיקים, יכול להתפלל כן בפירוש. אדרבה, כל שמוסיף מעצמו בתפילה, משובח יותר.

ברכת בונה ירושלים

והיכן מתרוממת קרנם (של הצדיקים), בירושלים שנאמר (תהלים. קכב): שאלו שלום ירושלים ישליו אוהביו.

עניין הברכה: בנין ירושלים עיה"ק במהרה בימינו. אמנם, בכל הנוסחאות מוסיפים עוד בקשות בברכה זו.
נוסח הברכה לפי מנהגנו: א. וְלִירוּשָׁלַם עִירְךָ בְּרַחֲמִים תָּשׁוּב וְתִשְׁכַּחן בְּתוֹכָהּ כְּאִשֶּׁר דְּבִרְתָּ. ב. וּבְנֵה אוֹתָהּ בְּקִרְבֵּי בְּיָמֵינוּ בְּנֵי עוֹלָם. ג. וְכִסֵּא דְדָוִד מְהֵרָה לְתוֹכָהּ תָּכִין. בְּרוּךְ אַתָּה יי' בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם:

שני עניינים נוספים נזכרים בברכה:

- שיבת השכינה לציון. אמנם, מסתבר שאין זה עיקר הברכה, שכן על עניין זה מבקשים כבר בברכת עבודה.
- עניין נוסף אותו אנו מזכירים בברכה: מלכות בית דוד. לקמן בפרק הבא אאריך מעט יותר.

בכמה נוסחאות קדומות נמצאת גם בקשה על ביהמק"ד. יש אומרים שלפי נוסח בני ארץ ישראל, עניין זה הוא חלק עיקרי בברכה. **בסידור ארץ ישראל** מובא נוסח ברכה זו: רַחֵם יי' אֱלֹהֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים [וּבְחֶסְדֶיךָ הַנְּאֻמִּים] עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמּוֹךָ וְעַל יְרוּשָׁלַם עִירְךָ וְעַל צִיּוֹן מוֹשְׁבַן כְּבוֹדְךָ וְעַל הַיְכָלְךָ וְעַל מְעוֹנֶיךָ וְעַל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחַ צְדִיקְךָ. בְּרוּךְ אַתָּה יי' אֱלֹהֵי דָוִד בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם. על החתימה הכפולה, כתבתי לעיל, וכן ראה לקמן בהמשך דברינו.

ועיי' **בסידור שבחי ירושלים-סידור ארץ ישראל** בהערות שם מקורות הנוסח הזה, והעיר כי הנוסח הזה קדום מאד ומבוסס על הנוסח הנמצא אצל **בן סירא**: רַחֵם עַל עַם נִקְרָא בְּשֵׁםךָ / יִשְׂרָאֵל בְּכוֹר כִּינִיתָה. רַחֵם עַל קְרִית קְדִשְׁךָ / יְרוּשָׁלַם מְכוּן שְׁבִיתְךָ. מֵלֵא צִיּוֹן אֶת הוֹדְךָ / וּמִכְבוֹדְךָ אֶת הַיְכָלְךָ. יִצְוִיין כִּי בִסְפֵר בֶּן סִירָא מוֹזְכָרוֹת נוֹסחָאוֹת רַבּוֹת הַקִּימוֹת גַּם בְּתַפְלָה, וְאֵף בְּפִיּוּטִים קְדוּמִים.

בסידור סדר התפילה (חלקים ממנו כבר יצאו לאור, ועתיד לצאת לאור בשלמות בעז"ה בקרוב) הבאתי נוסח מיוחד, כנוסח אותו נאמר כשנזכרה לראות את ירושלים עיה"ק בבניינה (בכל קבצי התפילה והפיוטים הנדפסים על ידי, אני מקפיד להביא את הנוסחאות אותן נאמר בעז"ה כשהמצב ישתנה לטובה, כגון: בניין בית המקדש, חידוש העבודה, ועוד). הנוסח שהבאתי (בעצת כמה תלמידי חכמים שליט"א) מורכב משתי הנוסחאות: רַחֵם עַל קְרִית קְדִשְׁךָ יְרוּשָׁלַם מְכוּן שְׁבִיתְךָ. מֵלֵא צִיּוֹן הוֹדְךָ וּמִכְבוֹדְךָ אֶת הַיְכָלְךָ. וְכִסֵּא דְדָוִד מְהֵרָה לְתוֹכָהּ תָּכִין. בְּרוּךְ אַתָּה יי' בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם:

הזכרת מלכות בית דוד. כאמור, לפי נוסח ארץ ישראל כללו עניין דוד בבונה ירושלים (לגבי חתימת הברכה, עיי' לקמן). לפי מנהגנו כהתלמוד הבבלי שאומרים ברכה בפני עצמה על מלכות בית דוד, ודאי שאין חיוב להזכיר צמח דוד בברכה זו. לפי רוב ככל הנוסחאות הנהוגות כיום, מזכירים עניין מלכות דוד בברכת בונה ירושלים. תוספת זו, מקורה כנראה בנוסחאות בני ארץ ישראל. ואף שאיננו פוסקים להלכה כהירושלמי בעניין זה, מכל מקום התקבל נוסח זה שאינו גורע מהברכה. מצינו כיצ"ב בעוד מקומות.

*****

יש שפירשו את הברייתא באופן אחר לגמרי. לפי פירושם: יש חיוב להוסיף של דוד בבונה ירושלים (כמו בברכת המזון), ללא קשר לכך שמזכירים אח"כ צמח דוד בברכה בפני עצמה. קשה מאד לקבל פירוש זה הנסתר מכמה מקורות, ולכן לא הבאתיו כאן.

הוספת קינות בברכה. לפי המנהג הקדום נהגו להוסיף קינות בברכה זו בת"ב, וכן נהוג עד היום בכמה קהלות ותיקות. בנוסף, היה מנהג קדום להוסיף קינות בברכה זו גם ב"י בטבת וב"י בתמוז. מנהגים אלו התקבלו בקהלתנו באופן חלקי. על כך אאריך אי"ה כשנגיע לכך על הסדר. כמו כן, על נוסח **נחם** הנאמר במנחה של תשעה באב, אכתוב אי"ה במקומו.

חתימת הברכה. חתימת הברכה הנהוגה כיום 'בונה ירושלים'. במקורות קדומים של מנהגי בני ארץ ישראל חותמת ברכה זו **יְהִי דָּוִד** (9) **בְּיָמֵינוּ יְרוּשָׁלַיִם**. זאת בהתאם למנהגם לכלול של דוד בבונה ירושלים. בברייתא הנזכרת לעיל כפי שהובאה בירושלמי, נזכר רק 'בונה ירושלים' (ויש גורסים כן גם בתוספתא). יש שהוכיחו מכאן כי בזמן שנשנית ברייתא זו, נהגו בני ארץ ישראל לחתום רק 'בונה ירושלים', והתוספת 'יְהִי דָּוִד' נוספה מאוחר יותר. יש שהוכיחו מהגרסה שלפנינו 'ושל דוד בירושלים' שמתחילה לא היתה הקפדה כלל על חתימת הברכה, רק שיהיה עניין ירושלים, מאוחר יותר נקבעה החתימה 'בונה ירושלים', ומאוחר יותר הוסיפו בני ארץ ישראל 'יְהִי דָּוִד' (עי' א. ארליך. לנסחן הקדום של ברכת בונה ירושלים וברכת דוד בתפילה).

ברכת צמח דוד

וכיון שנבנית ירושלים בא דוד שנאמר (תרי עשר, הושע. סדר א, פס' לט): **אחר ישובו בני ישראל ובקשו את יי איהיהם ואת דוד מלכם**

כאמור לעיל, בני ארץ ישראל נהגו לכלול עניין דוד בברכת בונה ירושלים, וכן בחתימת הברכה כללו גם את של דוד. לפי מנהג זה, מנין הברכות שבתפלה הוא שמונה עשרה, אף לאחר שנוספה ברכת המינים.

לפי מנהג בני בבל נאמרת ברכה זו בפני עצמה. נוסח הבקשה שבברכה זהה כמעט לגמרי בכל הנוסחאות הנהוגות כיום. חתימת הברכה 'מצמיח קרן ישועה' היא החתימה היחידה הנהוגה בכל הנוסחאות בזמננו (יש נוסחאות בהן הוסיפו על הנוסח, כגון 'מצמיח קרן ישועה לעמו ישראלי', אך הבסיס זהה).

עניין הדרוש בירור: העדר אזכור דוד בחתימת הברכה לפי מנהג בני בבל. **אורי ארליך** במאמרו הנזכר מביא השערה שרצו להדגיש שהישועה היא מאת ה', ולכן נמנעו מלהזכיר דוד (אולי בהפטרה לא חששו, כי שם כל עניין הבקשה הוא על מלכות דוד). יש מה להעיר על הסבר זה, ועוד חזון למועד.

הפייטנים הקדומים היו מבני ארץ ישראל, שנהגו על פי מנהג מקומם. הפייטנים המאוחרים יותר נהגו לחקות את קודמיהם, וחברו את פיוטיהם לפי המבנה שקבלו מהראשונים. לכל כלל יש יוצא מן הכלל, וכן גם בכלל זה, אך על פי רוב יש מבנה אחיד בפיוטים. אחד הדברים בהם נכרת השפעת בני ארץ ישראל על הפיוטים הוא העדר פיוט לברכת צמח דוד. מבין מאות פיוטי קרובות (פיוטים הנאמרים בחזרת הש"ץ) שמצאתי, מצאתי רק שני פיוטים בהם מפוייטת גם ברכת 'צמח דוד'. בשאר פיוטי הקרובות אין התייחסות לברכת צמח דוד, אלא רק בבונה ירושלים מוזכר עניין דוד (לפעמים אף לא נזכר כלל, או ברמז קלוש מאד). הערה: בדורות האחרונים ברוב קהלות האשכנזים לא נהגו לומר פיוטי קרובות בימי חול, רק בפורים (ובקהלות אשכנז גם בת"ב, אך בקרובות של ת"ב מפוייטות הברכות רק עד בונה ירושלים). מחברים רבים שלא הכירו פיוטי קרובות נוספים, כתבו מספר הסברים לכך ש'בפורים לא חיבר הפייטן פיוט לאת צמח'. אכן, כאמור גם בפיוטים לזמנים אחרים לא חברו הפייטנים פיוט לברכה זו.

יצוין כי בפיוטים מסויימים חלק הפיוט שבברכה זו מתאים יותר לברכת צמח דוד, ואכן **בסדר טרויטש** הביא שני מנהגים לגבי הקרובות של פורים, באיזו משתי הברכות לומר את הקטע השייך לבונה ירושלים (קטע הפיוט שם מסתיים במילים 'לכוון עיר דוד', וכך מזכיר גם ירושלים וגם דוד).

מחלוקת בין שני התלמודים

בתלמוד הבבלי לא נזכרת כלל אפשרות לכלול של דוד בשל ירושלים. בבבלי מבואר כי בתפלת שמונה עשרה יש למעשה תשע עשרה ברכות, לאחר שהוסיפו ביבנה ברכת המינים (לפי הירושלמי יש י"ח ברכות). על עניין זה נעמוד אי"ה בעלון הבא. אעפ"כ, ראיתי מי שכתב כי למעשה המחלוקת בין שני התלמודים היא רק לגבי המנהג בפועל, אך גם לפי הבבלי מי שיעשה כהירושלמי יצא ידי חובה.

יצוין כי במחזור האיטליאני ברוב פיוטי הקרובות, חתימת ברכת בונה ירושלים היא 'יְהִי דָּוִד וּבֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם' (כמו כן, גם חתימת ברכת עבודה ברוב פיוטי הקרובות היא 'שאותך לבדך ביראה נעבוד', גם זה כמנהג ארץ ישראל הקדום). זאת כמובן בעקבות הפיוט, וכפי שמצינו עקבות נוסח הקבע הארצישראלי בכמה פיוטים (כגון: בפיוטי 'מערבית'). עם זאת, ברכת צמח דוד מובאת במלואה, ולא סמכו על כך שכבר הזכירו של דוד. מייסדי המנהג הזה ודאי סברו שאין יוצאים ידי חובה אם כולל שניהם בברכה אחת. מאידך, יתכן שבאמת במקור בכל פעם שאמרו פיוט, נהגו לכלול של דוד בבונה ירושלים. אגב, במחזור האיטליאני לא נמצאת הפסקה 'וכסא דוד וכו' בברכת בונה ירושלים. ובאמת, קשה קצת להוכיח דברים מסוג זה ממנהגי האיטליאני, שכידוע מיוסד הרבה מאד על מנהגי ארץ ישראל הקדומים, ויתכן שמתחילה נהגו כך, ובהשפעה בבליית השתנה המנהג באופן חלקי כמו שמצינו במנהגים מסויימים **במסכת סופרים** (שכידוע הוא חיבור מאוחר, אולי אפילו מזמן הגאונים) בהם ניכרת השפעה של מנהג בבל על מנהג ארצישראלי מסויים, ואח"כ שילוב לא ברור ביניהם. כמו למשל המנהג לקרא בתורה בשבת חנוכה את כל פרשת הנשיאים לעולה האחרון. לא ברור מה היתה הגרסה הקדומה במסכת סופרים, אך ודאי שבני ארץ ישראל נהגו כן במקור, כי בשבת חנוכה קראו רק קריאה אחת, היא הנשיאים. מאוחר יותר התקבל המנהג כהבבלי, וקראו את פרשת השבוע, ורק לשביעי או למפסיר קראו בנשיאים, אך מכיוון שמתחילה נהגו לקרא בשבת את כל הנשיאים, נשאר המנהג כן גם מאוחר יותר.

אמנם מעיון במקורות עצמם, נראה שאכן לפנינו מחלוקת בין שני התלמודים.

בברייתא שבתוספתא נאמר: **ושל דוד בירושלים. ואם בא לומר אלו לעצמן ואלו לעצמן יצא.**

מלשון הברייתא נראה בבירור שאם בא לומר בפני עצמן יצא, אך לכתחלה יש לכלול.

בתלמוד הבבלי לא נזכרה כלל אפשרות לכלול שניהם בברכה אחת. ברייתא זו היתה ידועה לאמוראי בבל -שהביאוה לגבי ברכת המינים וברכת הצדיקים-, ובכל זאת לא ציטטו ממנה את הפסקה 'ושל דוד בשל ירושלים'.

בירושלמי הובאה ברייתא זו בכמה מקומות לגבי שלש הברכות, אך לא ציטטו את הסיפא 'ואם בא לומר אלו לעצמן ואלו לעצמן

*****

יצא'. בירושלמי אם כן, לא מצינו התייחסות להפרדה בין שתי הברכות (אמנם, ניתן להוכיח שהירושלמי סובר שבכל שלש הברכות הללו יכול לומר אלו לעצמן וכו'. אך לפי זה אין הבדל בין שתי הברכות הקודמות לבין ברכה זו. אאריך על כך אי"ה בעלון הבא).

כאמור לעיל, בכמה מקומות בירושלמי מבואר כי חתימת הברכה היא 'אהי דוד ובונה ירושלים'. האם חתימה כזו מוסכמת גם על חכמי התלמוד הבבלי?

א. בתלמוד בבלי בברכות (מט) נפסק להלכה אין חותמים בשתיים. מ"ט שאין עושין מצוות חבילות חבילות. חתימה זו מורכבת משתיים. אמנם, לפי התירוץ שתירצו שם לגבי 'מקדש השבת וישראל והזמנים', לפי פירוש רש"י שהברכה עצמה מורכבת משני נושאים, יתכן שגם כאן יש לתרץ כך. אגב, מכמה מקומות נראה שהירושלמי לא סובר דין זה. ואכמ"ל.

ב. בבבלי במסכת סנהדרין (קז): אמר רב יהודה אמר רב: לעולם אל יביא אדם עצמו לידי נסיון שהרי דוד מלך ישראל הביא עצמו לידי נסיון ונכשל. אמר לפניו: רבונו של עולם, מפני מה אומרים 'אהי אברהם' אהי יצחק ו'אהי יעקב ואין אומרים 'אהי דוד. אמר: אינהו מינסו לי ואת לא מינסית לי. אמר לפניו: רבונו של עולם בחנני ונסני וכו'. ע"ש. מבואר שאין אומרים 'אהי דוד. א"כ, חולק בזה הבבלי על הירושלמי. ומתחילה חשבתי לתרץ אולי כוונת המדרש הזה הוא שדוד ביקש שיזכרוהו בברכת אבות (כדרך שבכמה מקומות מזכירים יחד עם האבות הקדושים עוד ממנהיגי ישראל), ורק על כך נענה כנ"ל, אך בברכה אחרת יתכן שכן יזכרוהו. אך אח"כ מצאתי שהר"י הזקן אומר מביא דרשה זו כראיה לכך שהבבלי לא סובר כהירושלמי בעניין צירוף שתי הברכות.

ג. אם סבירא לן כבריייתא הזו (אפילו בדיעבד), הרי לפי מנהגנו שמזכירים דוד בברכת בונה ירושלים, אין לנו לברך כלל ברכת את צמח דוד. ואגב, על מנהג האיטליאני הנזכר לעיל (שחותמים כבני אר"י, ובכל זאת אומרים אחריה ברכת צמח דוד) כתב הר"י הזקן שאין נכון לעשות כן, וממ"נ לפי הירושלמי הוי ברכה לבטלה.

בעלון הבא (חדש שבט הבעל"ט) בעז"ה ארחיב מעט על מניין הברכות, מה תקנו ביבנה, וכן על שתי סוגיות המקבילות בשני התלמודים בעניין מניין הברכות י"ז/י"ח/י"ט, ועוד. בעז"ה בעלון הבא.

יש הסוברים שבני ארץ ישראל צרפו את ברכת צמח דוד לברכת ירושלים אחרי שהוסיפו ברכת המינים. טעמם היה כדי לשמור על מניין י"ח ברכות. דחיות לסברה זו, בעז"ה במאמר בעלון הבא.

חידוש מעניין דווקא מבית מדרשם של חכמי בבל: **בתנחומא** (קרח יב): כל תשא עון וקח טוב. אמרו ישראל: ריבוננו של עולם. בזמן שבית המקדש קיים היינו מקריבין קרבן ומתכפר. ועכשיו אין בידנו אלא תפלה. טוב, בגימטרייה שבע עשרה. ומקשה: תפלה תשע עשרה.

ומתרץ: הוצא מהן ברכת הזדים שתקנו ביבנה ואת צמח דוד שתקנו על שום בחנני ה' ונסני. יש מפרשים מדרש זה: דוד ביקש שיגידו 'אהי דוד'. הקב"ה לא הסכים כיון שלא עמד בנסיון. אך בכל זאת, חברו ברכה בפני עצמה על דוד המלך, רק שלא הזכירו בה 'אהי דוד.

דבר בעתו

בירור מנהגים הנהוגים בזמנים שונים

מנהגים עליהם כתבתי או הרחבתי בשנה שעברה, ציינתי: בעלון אשתקד. כוונתי לעלון חדש טבת אשתקד (עלון מס' 12)

חדש טבת (ממחרת זאת חנוכה והלאה)

פרשת ויגש

משמרת כהונה: **יהויריב**. משמרת לווייה: **יוסף**.
שיר של מוסף: **האזינו**. ביה"ע: **אז ישיר**.
משניות מסכת שבת: פרק א.

על קריאת התיבה רַעַמְסֶס, ועל שינוי משמעות בעלון אשתקד.

יבנה המקדש

תחלת מחזור חדש של כ"ד משמרות כהונה ולוויה. יזכנו ה'
לראות במהרה כהנים בעבודתם ולוויים בשירם ובזמרים.

עשרה בטבת

סליחות בחזרת הש"ץ בברכת 'סלח לנו'. ב' או ג' סליחות,
ואחריהן פזמון. הפזמון **אבותי כי בטחו** חובר בשתי מהדורות
שוונת. באחת מהן מופיעים דברי לעג על אותו האיש ימ"ש
(שאחת מחגאות הנוצרים הקשורים ללידתו ונטילתו, חלים
בתקופה זו). מסיבה זו שובש הנוסח בידי הצנזורה, וזהו

השנה חל עשרה בטבת בעש"ק. וכן ארע גם גם בשנה שעברה.
על דברי **האבודרהם** אילו היה חל בשבת, בעלון אשתקד.
קטעים מסויימים בתפילה מנגנים בנגון עצב (כמו בימי בין
המצרים). קרובות בחזרת הש"ץ **בן אדם אלות אנת**.

הנוסח המופיע בדפוסים רבים. בתדפיסים של קהלתנו מופיע הנוסח הנכון ללא שיבושי הצנזורה.

יתחננו' של יי בטבת או תחנון אחר. **שומר ישראל** בנגון נבחר.

כבר כתבתי בעבר כי אין-ולא יכולה להיות- צורה אחידה של אמירת כל הפזמונים שכל אחד מהם חובר במבנה אחר. הפזמון 'אבותי כי בטחו' נועד להאמר באחת משתי אפשרויות אלה: אפשרות אחת: אמירת החזן את כל הפזמון, וחזרת הקהל על כל הבית הפותח אחרי כל בית מהפזמון. אפשרות שניה: אין בפזמון חזרה כלל (כלומר: הפיוט הזה בעצם אינו פזמון כלל), אלא רק סיום כל בית בתיבות מהמקרא. בעניין זה אאריך אי"ה במקום אחר.

מנחה
בירושלמי מבואר שאפילו אם קבעו תענית בר"ח, נופלים על פניהם. כל שכן במנחה של עש"ק נראה שאין איסור לפול על פניהם אם חלה בו תענית, ואכן יש קהלות הנוהגות כן כי אקלע כה"ג. למעשה, מנהגו הוא שאין נופלים וא"א תחנון. אך נראה שהדבר פשוט שמותר לומר סליחות ורחמים (וכ"ש קרובות של תענית) במנחה של עש"ק כבכל תענית.

על מנחה 'חברת קבלת שבת' בק"ק פפד"מ כאשר ארע כן, עיי' עלון חדש שבט ה' תשפ"ה (מס' 13), במדור **משיב דבר**.

עננו בין גואל לרופא.

בברכת בונה ירושלים אומרים מעט 'קינות' של עשרה בטבת.

פרשת ויחי חזק

לפני מנחה מוגש כיבוד למתפללים לרגל סיום החומש.

שלוש עליות נמכרות בפני עצמן: א. העליה בה נקרא הפס' 'המלאך הגואל'. ב. העליה בה קראת ברכת יעקב ליוסף, נמכרות כל אחת בפני עצמה. ג. המסיים את הספר.

יבנה המקדש

משמרת כהונה: **ידעיה**. משמרת לווייה: **גדליהו**. שיר של מוסף: **זכור**. ביה"ע: **מי כמכה**. משניות מסכת שבת: פרק ב.

בסיום הספר קורא הציבור כלפי המסיים את שתי המילים: **חֲזַק וְנִתְחַזַּק**, כלשון המקרא ודקדוקו **בשמואל** (סוף סדר כד). הקורא בתורה חוזר על קריאה זו. קדיש שאחר קריאת התורה, נאמר בניגון נבחר לכבוד סיום הספר.

שובבי"ם ת"ת

תעניות שובבי"ם ת"ת במקומות, נהגו רק בשנים מעוברות. על תעניות אלו, מקורן וטעמן עיי' בעלון אשתקד.

פרשת שמות

שיר של מוסף: **ירכיבהו**. ביה"ע: **הבאר**. משניות מסכת שבת: פרק ג.

שבעתא למשמר חרים: **אחריך נרוץ**.

יבנה המקדש

משמרת כהונה: **ח'ם (מפשטה)**. משמרת לווייה: **זכור**.

**פרשת וארא
מברכין חדש שבט**

משמרת כהונה: **ש'ערים** משמרת לווייה: **י'צרי**. שיר של מוסף: **וירא**. ביה"ע: **אז ישיר**. משניות מסכת שבת: פרק ד.

'יחדשהו' בנגון נבחר עיי' עלון אשתקד.

יבנה המקדש

**מאמר בענייני דיזמא
אבלות החרבן ודרישת ציון וירושלים**

המאמר מיועד לא רק לעשרה בטבת

עיקרי הדברים הובאו כבר בעלון אשתקד. עשרה בטבת היא התענית הראשונה מביין התעניות שעל חרבן בית המקדש, בה התחיל המצור על ירושלים עיה"ק. יש שכתבו שבכל שנה נדונים ביום זה אם יבנה ביהמ"ק באותה שנה או לא יבנה חלילה.

עשרה בטבת הוא הצום הקצר והקל ביותר בשנה, וכמעט ואינו מורגש. בניגוד ליי"ז בתמוז הפותח את ימי בין המצרים, כ"ש תשעה באב המורגש בכל שכבות העם כיום אבל (ושניהם חלים בימי הקיץ הארוכים והחמים, ובת"ב מתענים כבר מהלילה). עשרה בטבת חל מספר ימים אחרי חנוכה, אין לפניו או לאחוריו משהו שקשור לאבלות החרבן. קשה אם כן למצא את הזמן המתאים לדבר על התענית הזו. למעשה, את חרבן בית המקדש אנו אמורים להרגיש לא רק בתעניות אלא בכל ימות השנה.

אזכיר כאן כמה נקודות עליהן עמדתי בעלוניים של חדש תמוז ואב תשפ"ג ותשפ"ד. נקודות הנצרכות כדי להרגיש את אבלות החרבן:

- א. צריך להרגיש מה שהפסדנו בחרבן ביהמ"ק, ולא לחפש ח"ו תחליפים נוצצים, לא בארה"ק וכ"ש לא בארץ העמים הטמאה.
- ב. מי שלא מצליח להבין ולהרגיש על מה האבלות, שלא ינסה למצא הסברים אחרים (כגון: אותם אלה שמסבירים ש כשביהמ"ק היה קיים, היו מתעלים יותר בלימוד התורה, וא"כ אבלות החרבן היא על שכחת התורה). מי שבאמת אינו מבין על מה יש להתאבל, יש לו לבכות על החרבן של עצמו. לאחד כזה יש להסביר את עניין האבלות בצורה שונה.
- ג. מספר דיני ומנהגי אבלות נקבעו במשך השנה. יש המחפשים פתרונות להפטר מהם (למשל: קריעה מול שריד בית מקדשנו). לחזק את ההרגשה כי בית המקדש הוא המרכז של כל יהודי בעולם! בכל יום ויום, ועוד יותר מכך בשלש רגלים, בהם צריכים כל עם ישראל לעלות לרגל. כשלוומדים וכשמדברים על החגים, צריך לזכור כי בעוה"ר חסר לנו משהו עיקרי: עליה לרגל לשמוח לפני ה'. רבים נזכרים בחסרונו של בית המקדש רק בימי בין המצרים (או רק קרוב ממש לתשעה באב) או בימי תענית, ופעמים רבות לא מדובר בצפייה לבניין ביהמ"ק, אלא במחשבה 'אולי לא נצטרך לצום', 'אולי לא נצטרך לנהוג מנהגי אבלות' וכד'. גם במשך כל השנה כולה צריך לחשוב על בית המקדש ולצפות בבניינו. ניתן להגיע לכך בין השאר על ידי לימוד הלכות עבודת בית המקדש השייכים לכהנים לוויים וישראלים. ב"ה לאחרונה ניכרת התעוררות בעניין על ידי כמה תלמידי חכמים המארגנים שיעורים בעניין. כמו כן, כדאי גם לדבר בבית מדי פעם על ענייני עבודת בית המקדש, אך בצורה חיה שירגישו כמה חסר כעת העניין הזה (למשל: "בבית המקדש שיבב"א יקריבו בשעה זו קרבן תמיד של ביה"ע", או "היום צריכים להקריב בבית המקדש כך וכך בהמות", וכדומה). יסודות של עניינים בסיסיים בעבודת בית המקדש, וכן את האווירה בבית המקדש, ניתן להחדיר גם לילדים בני שלש וארבע.
- ד. בימים אלה מתפרסמת בחוצות העיר סגולה חדשה. בשנים האחרונות נפוץ מאד עניין ה"סגולות". קופות מסוימות קוראות לתורמים לתרום, ו"מי שיתרום כך וכך, יזכה לכך וכך", תופעה פסולה אשר יש להרחיב עליה את הדבור במקום אחר. לעניינו, כנראה שמגבית "השעה התשיעית" ומגבית "הדלקת נר חנוכה" ועוד, עדיין אינן מספיקות לכל צרכי הצדקה (ומי שתורם בעבור זה, לא יתרום בעבור זה, ולכן יש למצא סגולה המתאימה לעשרה בטבת: ובכן, במודעה המתפרסמת על ידי אחת הקופות מובטחים התורמים לזכות בהזדמנות נדירה ב'ברכת כהנים בע"ש אחר חצות במקום בו רואים את רצפת העזרה'. איני יודע היכן נזכר שיש איזה עניין בברכת כהנים בע"ש אחר חצות, אך לפחות הרווחנו שמוזכרים כאן את עניין רצפת העזרה ביום הזה. אך באותה מודעה נכתב גם כי "ההזדמנות" הבאה תהיה רק בעוד עשר שנים!". כך! לא פחות ולא יותר. החלטתם שיש איזה עניין ביום הזה, וכעת אתם מצפים לתענית הזו בעוד עשר שנים. האם יהודי לא אומר לצפות שבעוד עשר שנים יבנה כבר בית המקדש?
- ה. למעשה, בעוה"ר עדיין לא זכינו שתהיה לנו אפשרות לקיים מצוות חשובות אלו, והמצב הנתון הוא שאי אפשר לבנות, ואפילו לבנות מזבח ולהקריב קרבנות עדיין לא שייך (מכמה טעמים...). ודאי שבדרך הטבע אנו קרובים לכך היום, הרבה יותר משנים קדמוניות. אך העובדה שעדיין לא זכינו לכך, אינה סיבה לזלזל ח"ו בעניין.
- בעלון חדש תמוז הזכרתי דרשה של יהודי המוחזק כת"ח, המדבר דברים מזעזעים על עניין הקרבנות, תוך כדי הסבר שכש"המשיח יבא", אז גם נדע ונבין את עניין הקרבנות ונעשה זאת בשמחה, אבל עד אז, ח"ו... איני רואה צורך לחזור על דברי הבלע שלו שוב. כמו כן, הכינוי "מתחם הכרת" להר הבית, הר בית ה'! הנשמע פעם אחר פעם על ידי יהודים המחשיבים עצמם ליראים ושלמים. האין זה מזעזע? אין כל קשר לעניין הכניסה להר הבית בזמן הזה. ודאי שאין לזלזל באיסור דרבנן, ואין להכנס בטומאה לכל מקום שאסרו רבותינו להכנס (אם לא לצורך בניין ביהמ"ק, ולשאר דברים שטומאה הותרה בצבור בשביל לקיימם (ובעז"ה לא ירחק היום וכבר יהיה לנו אפר פרה אדומה). אין כאן כל מקום לדיון. אך מי הוא שמעז לכנות כך את בית מקדשנו? לא מזמן נשלחה לי על ידי גורם שלישי הודעה שנכתבה נגד העלון. איני יודע מי הוא הכותב, וברור לי שהיגיו אינם מייצגים באמת קול של חוג מסויים, אך העובדה שדברים כאלה מתפרסמים בין כמה עשרות אברכים ובחורי ישיבה ועוברים בשתיקה, אומרת דרשני. אני מצטט את הודעתו: *kia כלומר: אני כותב שהמרכז fe היהודי זה בית המקדש. אמרו לי pes ר' ...* (כאן כותב שם של אחד מגדולי הדור זצוק"ל. ומכיוון שברור לי שזהו שקר ופגיעה בתלמידי חכמים, לא הבאתי את שמו) *אכההלכו ביום כיפור לראות את הצפודה הט סטלנט fe יסו ונלדו זאת אמרת מרכז היהודי זה אשת וללנדו ופית המקדש זה מצוה ככל המצוות כמו ציטת תפילין יש מצוות קרבנות ומצוות פנין בית המקדש ויש מצוות אהתפלל שפית המקדש יפנה וישנו יבא אכף המרכז זה הוולות אפ"י ורפא כן נראה לי מדברי ר' ...* (כני"ל) *קל"ף"ה*. עכ"ל. חוץ ממה שניכר כאן זלזול בכל מצווה מול מצוות תלמוד תורה (תופעה ידועה בשנים האחרונות, והיתה קיימת בסדר גודל מסויים כבר בזמן חז"ל שכינו זאת 'האומר אין לו אלא תורה'), שימו לב לזלזול בענייני עבודת בית המקדש! הערה: בעלון הקודם (במאמר מענייני דיומא) הבאתי מה שכעס הגר"י אלשיב זצ"ל על אותו יהודי שהציע שבחורי ישיבה ידליקו נרות חנוכה על ידי שליח וכך ימנע "ביטול תורה". הגר"י אלשיב כעס ונעה שדבר כזה לא יחזק אצלם את עניין לימוד התורה, אלא רק יגרום להם לזלזל במצוות. הוא הדין גם כאן. ובנדון שלנו הדבר חמור הרבה יותר, כי כל ענייני בית המקדש רחוקים מהם, ואינם 'חיים' אותם כלל (בניגוד למצוות הדלקת נר חנוכה).
- ו. עניין נוסף שאנו נתקלים בו יותר ויותר בשנים האחרונות: לא אחת נשמעים כל מיני דרשנים והוגי דעות (חלקם בעלי תפקידים חינוכיים) המעוררים נגד התעוררות לעסוק בענייני ארה"ק, עיר הקדש ובית המקדש. כמובן שהם אינם מראים את הזלזול בצורה רשמית, אך אינם יכולים להסתיר את כוונותיהם. לא אחת מציגים הם שאלה מטופשת "האם את כל שאר המצוות כבר קיימת? מה בוער לך דווקא קרבנות וכו"?. אם נחשוב קצת, נבין כמה מזעזעת שאלה זו. לא מזמן נשאלתי זאת על ידי מאן דהו. ענית לי "כן! עד כמה שיש לי אפשרות לקיים את כל המצוות בהן אני מחוייב, אכן אני מקיים (וברור לי שזו תשובה אותה אמור לענות כל יהודי שומר תורה ומצוות). אדרבה. אמור לי איזו מצוה לפי דעתך עדיין לא קיימת?". הלה התבלבל קצת, והתחיל לגמם משהו על "שילוח הקן", וניסה לדלות אלו עוד מצוות עלינו לקיים. המצווה היחידה עליה הסכמתי עמו חלקית, היא מצוות כתיבת ספר תורה. אכן, רוב היהודים שאני מכיר, עדיין לא יכולים טכנית לעשות זאת. אך ודאי שיהודים רבים שואפים לזה. ברור לי שכל אחד מהעוסקים בענייני המקדש (עכ"פ, אלה מהם שאני מכיר), חושבים גם על כתיבת ס'ית ביום מן הימים.
- ז. בעשרה בטבת התחיל המצור על ירושלים. בכל תקופת המצור עד שנכנסו האויבים לתוך בית המקדש עדיין לא התחיל חרבן בית המקדש בפועל. ברור שעניין החרבן מתחיל עם שליטת האויבים בירושלים עיה"ק, כי הא בהא תליא. בעלון אשתקד הבאתי דברים שכתב מאן דהו על יהודים שירקו על סמלים נוצריים בירושלים עיה"ק. אולי אפשר להתווכח האם העיתוי היה נכון וכו', אולי יש כאלה שמתוקף תפקידם מוכרחים להתנער ממעשים כאלה (מסכנים...). אך כיצד יכול יהודי שומר תורה ומצוות (המייצג -באופן רשמי- קהלות של יהודים יראים ושלמים) להוציא מפיו דיבורים כמו "בירושלים יש מקום לכל הדתות"? אנו מצפים שירושלים עיה"ק תהיה נקיה מכל עבודה זרה שהיא. אף אם בעוה"ר עדיין אין לנו את האפשרות לעשות זאת בעצמנו, הרי לכל הפחות עלינו להתפלל שתעקר עבודה זרה מארה"ק. אך לקבל את המצב הזה כמצב הראוי?

*****

יש עוד הרבה להאריך בעניינים אלו. ונסיים בדברי הנביא: וְהִבְיֹאתִים אֶל-הַר קְדֹשִׁי וְשָׁמַחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלְתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרִצּוֹן עַל-מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית-תְּפִלָּה יִקְרָא לְכָל-הָעַמִּים: אביא כאן מה שפירש הגר"ה קלישר זצ"ל שהנביא מדבר על כמה שלבים: מתחילה תנתן רשות ליהודים לבא לשם בלי להתפלל. מאוחר יותר יוכלו גם להתפלל שם. מאוחר יותר תנתן גם רשות להקריב קרבנות. והוספתי על כך מדילי: קודם עולותיהם ואח"כ זבחהם, כי מתחילה יוכלו להקריב רק קרבנות צבור (כי טומאה הותרה בצבור) ופסחים. תמידין ומוספין רובם עולות. מאוחר יותר יתאפשר גם להקריב שאר זבחים. והוספתי עוד: אחרי שהכל יהיה כבר קיים על תיקונו, אז יוכל להתקיים המשך הפסוק 'כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים'. ואדרבה, אז יהיה קידוש ה' בכך שגויים מכירים בכבוד ה' ובאים להתפלל שם. הגויים השולטים שם כיום ומחללים את מקום המקדש בשיקוציהם, אינם רואים במקום 'בית תפלה', כי אינם מכירים בקב"ה. רק כשעם ישראל ישלטו שם, ובית המקדש בנוי על מכונו, אז נתן אנחנו רשות לגויים (המאמינים בה') להכנס עד מקום שמותר להכניסם.

ויהי רצון שנזכה במהרה לבניין בית המקדש בב"א ובב"ש

ולקיום דברי הנביא: צוֹם הַרְבִּיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֶשְׂרִי יִהְיֶה לְבֵית-יְהוָה לְשִׁשּׁוֹן וְלְשִׁמְחָה וְלְמַעֲרָדִים טוֹבִים

משיב דבר
תגובות להערות על עלונים קודמים

מפאת קוצר הזמן לא עלה בידי לפרסם הפעם את מכתבי הקוראים. בעלון הקודם כתבתי שאפרסם הפעם את מכתבו של הבה"ב המכנה עצמו 'חננאל איש שדה'. לצערי, גם את המכתב הזה לא עלה בידי לפרסם הפעם, ונאלץ להמתין לעלון הבא בעז"ה. כמו כן, מספר הערות ומכתבים נוספים שקבלתי, לא עלה בידי לפרסם כעת.

עם זאת, אני מרגיש צורך להתייחס לעניין החוזר על עצמו בכמה מכתבים שקבלתי: בעלון הקודם כתבתי בין הדברים נגד הנהגה הנפוצה כיום בכמה ישיבות לצאת לחופשה של יומיים או שלשה אחריו חנוכה, זאת לאחר שבחנוכה עצמו לא יוצאים לחופש. מספר קוראים העירו על כך וכתבו (אחד מהם כתב אפילו שהוא מזועזע מדברי) שהנהגה זו הונהגה על ידי הגר"ג אדלשטיין זצ"ל. בחרדתנו לגודל כבוד תורתו של הגאון הצדיק הזה שישב ועסק בתורה ללא הפסק עד יומו האחרון והעמיד תלמידים הרבה, אני מוכרח למחות על סילוף דבריו:

התתייחסתי בפירוש לכך שיש ישיבות בהן אין חופש רשמי בחנוכה, ואף כתבתי שעד לפני כמה עשרות שנים לא היתה קיים כלל מושג של חופש חנוכה. גם בישיבות אפשר לשמוח ולהתעלות בחנוכה, ואין כל חיוב שבחור יסע הביתה בחנוכה. ודאי שאין צורך להשביח לשם כך את סדרי הישיבה באופן רשמי (או כמעט רשמי). הגרי"ג"א התנגד לעצם המושג של חופש חנוכה! אכן. הדברים נכונים. לא אחת שנשאל על ידי בחור יחיד שרצה ליסוע לביתו בחנוכה, לא קבל את הטענה שיש צורך בכך דווקא בחנוכה, והציע לו ליסוע אחרי חנוכה, אם הוא אכן צריך את החופש הזה. כך הציע לבחורים באופן פרטי! אך מעולם לא עלתה על דעתו לסגור את הישיבה לאחר ימי החנוכה, רק בשביל שבחנוכה לא יתבטלו. לתלות בו רעיון כזה, זהו ביזוי כבוד התורה מאין כמוהו.

מהנעשה והנשמע בקהילתנו

הודאה על העבר. סיכום חדש כסלו

בליל שב"ק פרשת וישב התקיימה מסיבת הודיה על ידי ר' יוסף רינמן לרגל הולדת בתו נעה במו"ט. יזכו אביה ואמה לגדלה ליראה לחופה ולמע"ט. חנוכה. ב"ה התקיימו התפלות באופן ראוי. בכל יום התקיימה תכנית לילדים לפני מנחה. חולקו ממתקים ופרסים לילדים. לאחר מכן התקיימה תפלת מנחה. הדלקת נרות של בית הכנסת. שירת הנרות הללו. ומיד לאחר מכן תפלת ערבית, שהסתיימה מעט לפני השקיעה לטובת הנהוגים להדליק בשקיעת החמה.

בליל א' דחנוכה אמרנו את המערבית ויהי ביום כלות אפרו. בימים ו' וא', ב' וד' דחנוכה התקיימה תפלת שחרית בשירה ובזמרה (לעת עתה עדיין לא מתקיימת תפלת שחרית ביום חול בקהילתנו). ביום ו', ב' דחנוכה אמרנו את מערכת היוצר חנוכה אדר היקר, ואת קדושתת י"ח וזה אי בנס הנסיסי. לקראת הצהריים התקיימה מסיבת חנוכה לילדות ונערות. חולקו פרסים יקרי ערך, וקופסאות ממתקים מכובדות. שבת חנוכה. בליל שבת אמרנו את המערבית אבקו מנוח וחונך. בשחרית אמרנו את הפיוטים: נשמת ישרון ישירון. יוצר איום מבראשית לר' לעזר (פיוט זה נאמר השנה בקהילתנו בפעם הראשונה). אופן כבודו אורים במאורות. מאורה שני זיתים. זולת ישרים בשמו פנה. בשבת חנוכה הסתיים מחזור כ"ד משמרות כהונה ולויה, ואתו סיום משניות מסכת שבת. לפני מנחה הוגש כיבוד. במוצאי שב"ק התקיימה מסיבת חנוכה לילדים, עם תכנית מיוחדת מהרב שלמה שולץ. חולקו פרסים ושקיות ממתקים. לאחר מכן התקיימה מסיבת חנוכה לבחורים ולמבוגרים, עם תכנית קליקרים עם שאלות בענייני דיומא, בהן שולבו כמה שאלות מהווי הקהילה. ביום א' ד' דחנוכה אמרנו את מערכת היוצר חנוכה ארמון לתאור ואת הקרובה וזה אמצת באצבע. בשירת ההלל במקהלה השתתף הבה"ח יהודה הלוי אסטסי נ"י. לברכת השיר שאחר ההלל אמרנו את הפיוט חסדו יטה. במוצאי זאת חנוכה, הבערנו מדורה קטנה בה שרפנו את שאריות הפתילות והשמנים.

תפלת על העתיד. תכניות חדש טבת

שב"ק פרשת ויחי. כבכל שבת בה מסיימים אחד מחמשה חומשי תורה, יוגש כיבוד לפני מנחה. בימים אלה אנו מארגנים ומסדרים את חדר הכנסת אורחים החדש, בו יוכלו המתפללים להנות מדי פעם משתייה וכיבוד.

זמני התפילות בקהילתנו
ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית
 נתיבות המשפט 111 ב'

הודעה חשובה
שימו לב
 על פי החלטת הפו"מ **תפלת שחרית של שב"ק ויו"ט** (למעט ע"פ החל בשב"ק, ולמעט שבועות ושמי"צ) בשעה **8:30** (יש לקרא קריאת שמע לפני התפילה).

משמרות הכהונה והלויה על פי חשבונו של מורנו הגר"י שווארץ שליט"א.
 רשימת המשמרות מופיעה גם בלוח/ספר דבר בעתו של הגר"מ גנוט שליט"א

מסכת שבת	יבנה המקדש				זמני התפילות לחדש טבת				יום חול	
	ביה"ע	מוסף	לוויים	כהנים	ערבית מוצאי	מנחה	שחרית	מנחה לפניו		
א	אז ישיר	ה	יוסף	יהוירב	5:15	4:00	8:30	4:00	ויגש	4:35
אם עדיין לא נזכה לבניין בית מקדשנו, תענית י' בטבת										
עשרה בטבת --- 3:50 (*6:00) ---										
ב	מי כמכה	ז	גדליהו	ידעיה	5:20	4:05	8:30	4:05	ויחי-חזק	4:40
ג	הבאר	י	זכור	חרים	5:30	4:15	8:30	4:15	שמות	4:45
ד	אז ישיר	ו	יצרי	שערים	5:35	4:20	8:30	4:20	וארא	4:50
ה	מי כמכה	ל	נתניהו	מלכיה	5:40	4:25	8:30	4:25	בא	4:55

בהודעה נפרדת. יש להתעדכן.

מסכת שבת	יבנה המקדש				זמני התפילות לחדש שבט				יום חול	
	ביה"ע	מוסף	לוויים	כהנים	ערבית מוצאי	מנחה	שחרית	מנחה לפניו		
ה	מי כמכה	ל	נתניהו	מלכיה	5:40	4:25	8:30	4:25	בא	4:55
ו	הבאר	ך	בקיהו	מימין	5:50	4:30	8:30	4:30	בשלח שבת שירה	5:05
ז	אז ישיר	ה	ישראלה	הקוץ	5:55	4:40	8:30	4:40	יתרו ש. עשרת הדברים	5:10
ח	מי כמכה	ז	ישעיהו	אביה	6:00	4:50	8:30	4:50	משפטים ש. מברכין	5:15
ט	הבאר	ל	מתניהו	ישוע	6:05	4:50	8:30	4:50	תרומה שר"ח ופ. שקלים	5:10

זמנים קבועים לכל השנה:

ערבית לעולם סמוכה למנחה, חוץ משבת ויו"ט, עיו"כ וערב ת"ב (בזמן שהמקדש חרב בעוה"ר).
יום חול: מנחה: 15 דק' לפני השקיעה.
שב"ק: מנחה עש"ק ובשב"ק: 50 דק' לפני השקיעה. שחרית: 8:30 (יש לקרא ק"ש לפני התפילה).
ערבית מוצש"ק: 25 דק' אחרי השקיעה.
תעניות: מנחה: 50 דק' לפני השקיעה.

תהלים לבנות בשבתות שעון חרף: בשעה 2:30
 אבות ובנים בכל שבת: שעה לפני מנחה

*****